

Sammanfattning

Syftet med den här rapporten var att kartlägga användningen av alkohol, narkotika och tobak (ANT) i Sverige år 2017 med fokus på negativa konsekvenser i form av beroendeproblematik och problem från andras ANT-konsumtion. Jämförelser görs även med en undersökning från år 2013. Resultaten baseras på svar från totalt 27 025 personer i åldern 17–84 år som medverkat i en omfattande kombinerad postal- och webbenkät. Nedan sammanfattas några av rapportens viktigaste resultat som baseras på respondenternas svar avseende konsumtion eller problem under den senaste 12-månadersperioden.

Konsumtion

- Alkohol konsumeras av 86 % i befolkningen och snus och cigaretter av ca 13 respektive 12 %. Narkotikaklassade preparat inklusive narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination användes av 8,6 %.
- Totalt sett använde 4,2 % i befolkningen minst ett narkotikaklassat preparat varav 3,6 % hade använt cannabis som var det klart mest förekommande. Näst vanligast var kokain som 0,9 % i befolkningen hade använt.
- Totalt 5,3 % i befolkningen hade använt narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination varav 3,5 % smärtstillande och 2,4 % sömn/lugnande medel.
- Skillnaderna mellan substanser är mindre för mer frekvent användning: daglig användning av snus och cigaretter uppgår till 11 respektive 6 % medan andelen som dricker alkohol minst 4 gånger i veckan är 6,6 %.
- Användningsfrekvensen av narkotikaklassade preparat och läkemedel är genomgående lägre: en användningsfrekvens på minst 50 gånger under de senaste 12 månaderna förekom hos mindre än 1 % av befolkningen och var t.ex. 0,5 % för cannabis och 0,6 % för narkotikaklassade läkemedel.
- Användning av cannabis ökade mellan 2013 och 2017 från 2,5 till 3,6 % och användning av kokain från 0,5 till 0,9 %.

Problem

Alkohol

- Totalt hade 4 % av befolkningen ett alkoholberoende enligt kriterierna i DSM-IV medan ca 14 % hade påverkats negativt av någon närståendes drickande och 12 % av en okänd persons drickande.
- Fler män än kvinnor är alkoholberoende medan fler kvinnor påverkas negativt av andras alkoholkonsumtion. Yngre har generellt mer problem än äldre både vad gäller beroende och utsatthet för andras alkoholkonsumtion.
- Andelen alkoholberoende i befolkningen 2017 var oförändrad jämfört med 2013. Utsattheten för problem av närståendes drickande minskade däremot något men ökade med avseende på obekantas drickande, dock endast bland kvinnor.

Cigaretter

- Närmare 2 % av befolkningen skattades som cigarettberoende enligt skalan CDS-12. Andelen som hade påverkats negativt av någon i sitt liv som röker dagligen uppgick till 10,5 %.
- Något fler kvinnor än män var cigarettberoende. Bland kvinnor var det vanligast i åldersgruppen 50–64 år, medan andelen cigarettberoende var mer jämt fördelad över åldrarna bland män.
- Att ha påverkats negativt av att någon närstående röker dagligen var vanligare bland kvinnor (12,7 %) än män (8,3 %) och var genomgående mer förekommande bland yngre än äldre.
- Såväl cigarettberoende som negativ utsatthet för omgivningens rökning minskade mellan 2013 och 2017.

Snus

- Enligt skalan CDS-12 skattades 5 % av befolkningen som snusberoende år 2017.
- Andelen snusberoende är högre bland män (8 %) än kvinnor (1,9 %) och med högst andel bland män i åldrarna 30–49 år (11,9 %).
- Andelen snusberoende i befolkningen var oförändrad mellan år 2013 och 2017.

Narkotikaklassade preparat och läkemedel

- År 2017 hade 1,8 % av befolkningen någon form av substansbrukssyndrom (enligt kriterierna i DSM-5) som orsakats av konsumtion av narkotikaklassade preparat och/eller läkemedel.
- För samtliga tre syndromgrader i DSM-5 (lindrigt, medelsvårt, svårt) är prevalensen marginellt högre bland män än bland kvinnor. T.ex. har 1,9 % män och 1,6 % kvinnor lindrigt (eller allvarligare) syndrom. I alla tre syndromgraderna är det mer vanligt bland yngre än äldre.
- 3,6 % av befolkningen hade påverkats negativt av någon i sin närhet som använder narkotikaklassade preparat och motsvarande andel för icke-ordinerad användning av narkotikaklassade läkemedel var 2,5 %.
- Det är vanligare att ha påverkats negativt av någon i sin närhet som använder narkotikaklassade preparat bland kvinnor (4,4 %) än män (2,8 %) medan könsskillnaden var mindre tydlig för läkemedel (2,9 respektive 2,2 %).
- Mellan 2013 och 2017 ökade andelen i befolkningen som påverkats negativt av personer i sin närhet som använder narkotika från 2,9 till 3,6 % men ökningen var bara signifikant för kvinnor.